

<p>BOSNA i HERCEGOVINA VIJEĆE MINISTARA Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje</p>		<p>БОСНА и ХЕРЦЕГОВИНА САВЈЕТ МИНИСТАРА Агенција за предшколско, основно и средње образовање</p>
--	---	--

Instrumentarij za vrednovanje i samovrednovanje osnovne škole

Interkulturalno i inkluzivno obrazovanje

Izdavač:

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Za izdavača:

Maja Stojkić , direktorica Agencije

Alisa Ibraković, zamjenica direktorice – rukovoditeljica Područne jedinice Sarajevo

Instrumentarij za vrednovanje i samovrednovanje osnovne škole

Interkulturalno i inkluzivno obrazovanje

Voditeljica projekta:

Branka Popić, stručna savjetnica za društvene nauke i umjetnost Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Konsultanti:

Arthur R. Ivatts

Nedžada Faginović

Učesnici u izradi Instrumentarija za vrednovanje i samovrednovanje kvaliteta rada osnovne škole:

Radna grupa (Anex 1)

Urednica:

Branka Popić

Lektura:

Jasminka Nalo

DTP:

Branka Zvečevac

Dizajn:

Jordan Studio, Sarajevo

Tiraž:

900 primjeraka

Štampa:

Blicdruk, Sarajevo

Instrumentarij za vrednovanje i samovrednovanje osnovnih škola u Bosni i Hercegovini u oblasti interkulturalnog i inkluzivnog obrazovanja

Predgovor

Instrumentarij za vrednovanje i samovrednovanje škola u oblasti interkulturalnog i inkluzivnog obrazovanja izradila je Radna grupa u saradnji sa Agencijom za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje(u daljem tekstu Agencija), uz tehničku podršku UNICEF-a, kako bi ga mogle koristiti škole, inspekcije i stručni savjetnici u procesu praćenja i vrednovanja kvaliteta politike i prakse koja se odnosi na interkulturalno i inkluzivno obrazovanje. Instrumentarij za vrednovanje i smovrednovanje osmišljen je tako da bude prihvatljiv za prosvjetne inspektore i stručne savjetnike, kao i u svrhu internog procesa samovrednovanja u osnovnim školama.

Sadržaj

Uvod	
Zakonski kontekst.....	7
Opći stručni komentari.....	9
Metodologija.....	10
Sistem vrednovanja.....	11
Preporuka.....	11
Obrazac sa podacima o školi.....	12

Indikatori, njihove komponente I deskriptori

1. Usaglašeni operativni planovi, primjena i praksa u pogledu interkulturalnog i inkluzivnog obrazovanja
2. Upravljanje u odnosu na interkulturalno i inkluzivno obrazovanje i odgoj
3. Stvaranje interkulturalnog i inkluzivnog okruženja – školska zajednica
4. Stvaranje interkulturalnog i inkluzivnog okruženja – školske zgrade i učionice
5. Nastavni plan i program: planiranje, organizacija, pristup, inkluzija, sadržaj i resurs
6. Nastava učenje
7. Ocjenjivanje, standardi koji se tiču usvajanja znanja i podataka
8. Upis učenika
9. Prisustvo učenika u školama
10. Ponašanje (1) Disciplina
11. Ponašanje (2) Zlostavljanje/mobing
12. Ponašanje (3) Prelazak u druge škole
13. Odgoj i društveni razvoj učenika
14. Roditelji i lokalna zajednica
15. Osoblje: zapošljavanje i stalno profesionalno usavršavanje

Zakonski kontekst

Uzimajući u obzir Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini – 2003, Službeni glasnik BiH br. 18/03, odnosno, njegove:

XIII Prelazne i završne odredbe:

- 'Osnovne škole, zajedno sa stručnim institucijama, imaju obavezu implementirati i poštivati principe i standarde utvrđene u Zakonu, te osigurati da se obrazovne usluge jednako pružaju svim učenicima'.

Član 3:

- 'Omogućavanje pristupa znanju kao osnovi za razumijevanje sebe, drugoga i svijeta u kojem se živi';
- 'Osiguravanje optimalnog razvoja za svaku osobu, uključujući i one s posebnim potrebama, u skladu sa njihovim uzrastom, mogućnostima i mentalnim i fizičkim sposobnostima';
- 'Promocija poštivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda, i priprema svake osobe za život u društvu koje poštuje principe demokratije i vladavine zakona';
- 'Razvijanje svijesti o pripadnosti državi Bosni i Hercegovini, vlastitom kulturnom identitetu, jeziku i tradiciji, na način primjeren civilizacijskim tekovinama, upoznavajući i uvažavajući druge i drugačije, poštujući različitosti i njegujući međusobno razumijevanje, toleranciju i solidarnost među svim ljudima, narodima i zajednicama u Bosni i Hercegovini i svijetu';
- 'Osiguranje jednakih mogućnosti za obrazovanje i mogućnost izbora obrazovanja, bez obzira na spol, rasu, nacionalnu pripadnost, socijalno i kulturno porijeklo i status, porodični status, vjeroispovijest, psihofizičke i druge lične osobine'.

Član 4:

- 'Svako dijete ima jednako pravo pristupa i jednake mogućnosti učešća u odgovarajućem obrazovanju, bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi'.
- 'Jednak pristup i jednake mogućnosti podrazumijevaju osiguranje jednakih uslova i prilika za sve, za početak i nastavak daljnjeg obrazovanja'.

Član 6:

- 'Škola ima odgovornost da, u vlastitoj i u sredini u kojoj djeluje, doprinose stvaranju takve kulture koja poštuje ljudska prava i osnovne slobode svih građana, kako je utemeljeno Ustavom i ostalim međunarodnim dokumentima iz oblasti ljudskih prava koje je potpisala Bosna i Hercegovina'.

Član 7:

- 'Jezici konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine upotrebljavat će se u svim školama, u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine'
- 'Svi učenici će u školama izučavati pisma koja su u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini';

Član 8:

- 'Jezik i kultura svake značajnije manjine koja živi u BiH poštivat će se i uklapati u školu u najvećoj mjeri u kojoj je to izvedivo, u skladu sa Okvirnom konvencijom o zaštiti prava nacionalnih manjina'.

Član 9:

- 'Škole će unapređivati i štiti vjerske slobode, toleranciju i kulturu dijaloga'.

Član 10:

- 'U nastavnim i drugim aktivnostima u školi se ne mogu upotrebljavati ili izlagati didaktički i drugi materijali, niti davati izjave od strane nastavnika i drugog školskog osoblja, koji bi se opravdano mogli smatrati uvredljivim za jezik, kulturu i religiju učenika koji pripadaju bilo kojoj nacionalnoj, etničkoj grupi ili religiji'.

Shodno navedenom, inkluzivno i interkulturalno obrazovanje je zakonski uslov u svim školama u Bosni i Hercegovini.

Opći stručni komentari:

Nastavnici, prosvjetni inspektori i stručni savjetnici pri pedagoškim zavodima, teže stalnom profesionalnom usavršavanju kako bi poboljšali kvalitet i uspjeh svog rada sa školama i učenicima, te doživjeli osjećaj profesionalnog ponosa i zadovoljstva koji dolazi s poboljšanjem stručnog znanja, vještina i spoznaja. Za kvalitet i uspjeh nastave i učenja potrebno je sistemsko ocjenjivanje i mjerenje napretka koji učenik ostvaruje.

U tradicionalnom poimanju obrazovanja smatralo se da postignuće učenika ovisi isključivo o intelektualnim sposobnostima učenika u kombinaciji sa motivacijom za učenje. Iako je ovo možda još uvijek prihvaćeno mišljenje, kojim se objašnjavaju razlike u ishodima obrazovanja učenika, moderna psihološka i pedagoška istraživanja su pokazala da je potrebna daleko sofisticiranija i kompleksnija analiza ukoliko nastavnici žele u potpunosti shvatiti izražene razlike u učeničkim postignućima.

Na međunarodnom nivou jača svijest unutar pripadnika obrazovne zajednice o uticaju mnogobrojnih faktora na spremnost za učenje, motivaciju i ishode, uz nastojanje da se ti faktori utvrde. Mnogi od ovih faktora prisutni su u učionici, u kojoj nailazimo na različite spolove, etničku pripadnost, kulturno porijeklo, jezike i vjeroispovijest. Poznato je da učenici imaju višestruku inteligenciju i da na njihova postignuća i brzinu učenja utiču prilike da svoj intelekt izraze na način koji najviše odgovara njihovom stilu učenja.

Interkulturalno obrazovanje

Zbog zastupljene različite etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, jezika i vjeroispovijesti, učionica predstavlja multikulturalnu zajednicu. Nakon završetka škole učenici se uključuju u raznoliko društvo Bosne i Hercegovine, i svijeta u kojem živimo. 'U suštini, interkulturalno obrazovanje se dešava kada se učenje odvija putem onih kultura, i o onim kulturama, kojima ne pripadaju oni koji o tome uče' ¹

Cilj interkulturalnog obrazovanja je da prevaziđe puku pasivnu koegzistenciju i da ostvari održiv način zajedničkog življenja u multikulturalnom društvu, kroz postizanje razumijevanja između različitih kulturalnih grupa, uzajamnog poštovanja i uspostavljanja dijaloga."²

Ukratko, interkulturalno obrazovanje je učenje koje se odvija u obrazovnom kontekstu koji potiče uzajamno povjerenje, poštovanje, harmoniju i toleranciju.

Inkluzivno obrazovanje

Primjena inkluzivne obrazovne politike u praksi ne znači da se učenici sa posebnim potrebama u učenju svakodnevno uključuju u uobičajeno obrazovno okruženje. Radna definicija inkluzivnog obrazovanja u ovom dokumentu podrazumijeva sljedeće : 'Suština inkluzivnog obrazovanja je u promjeni i primjeni dogovorenih operativnih planova, u cilju ostvarivanja različitih potreba učenika u učenju.' Stoga je, u ovom smislu, prvenstveno riječ o promjeni strukture primjene i prakse, a ne o promjeni ljudi. Dužnost škole je da, na odgovarajući način, odgovori na različite potrebe učenika u učenju.

Primjena inkluzivnog i interkulturalnog obrazovanja i odgoja u školama u Bosni i Hercegovini predstavlja važan i hrabar korak. Značaj ove odluke naglašen je etničkom, kulturalnom i vjerskom raznolikošću ove zemlje, te njenom novijom historijom.

¹ Kao što je detaljno opisano u 'Izveštaju o školskoj i nastavnoj praksi u BiH, iz perspektive interkulturalnog obrazovanja, 'Report on curricular and school practices in BiH from the perspective of intercultural education.' str.10.

² 'Smjernice UNESCO-a za interkulturalno obrazovanje/UNESCO Guidelines on Intercultural Education', UNESCO, Pariz 2006. str. 18

Metodologija

Razumljivo je da promjena i pomak obrazovnih ciljeva ka inkluziji i interkulturalnosti stvara određene poteškoće u smislu ocjenjivanja učinkovitosti i vrijednosti. Tematika je, u određenoj mjeri, neopipljiva, pa je moguće očekivati poteškoće u odnosu na razboritu i objektivnu evaluaciju na institucionalnom nivou.

Evaluacija ishoda obrazovanja u Bosni i Hercegovini je u razvojnoj fazi i zbog toga je Radna grupa, u saradnji sa Agencijom, izradila Instrumentarij za vrednovanje i samovrednovanje rada osnovnih škola u Bosni i Hercegovini nastojeći da se osigura da inspektori i škole u Bosni i Hercegovini nastave razvijati jedinstvenu evaluacijsku tehniku, podrazumijevajući mjerenje i ocjenjivanje učinkovitosti obrazovanja u Bosni i Hercegovini. Praćenje u obrazovanju je prilično direktan proces kojim se dolazi do sirovih, neobrađenih podataka, koji indentifikuju uzroke, a na osnovu kojih se poduzimaju odgovarajuće mjere. U Instrumentariju za vrednovanje i samovrednovanje nalazi se cjelovit skup indikatora dobre politike, primjene i prakse u inkluzivnom i inerkulturalnom obrazovanju.

Instrumentarij za vrednovanje sadrži petnaest poglavlja, sa datim indikatorima i pratećim komponentama, u kojima se evidentiraju dokazi koji potkrepljuju dosadašnju aktivnost škole. Za svaku nabrojenu komponentu, navede se, i ukratko opišite, aktivnost škole koja se odnosi na tu komponentu, uz dodatnu informaciju o njenoj djelotvornosti. Navode se samo aktivnosti koje se odnose na dotičnu komponentu. Takođe, daje se opća procjena aktivnosti za svaki indikator, u smislu djelotvorne primjene i rezultata. Molimo da uočite da navedene aktivnosti mora prpratiti dokumentacija, u smislu dokaznog materijala, kojeg mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora.

Instrumentarij za vrednovanje daje školi prostora da samostalno, ili uz uputstva od strane prosvjetnog inspektora i stručnog savjetnika, navede svoje prioritete, u smislu narednih aktivnosti koje smatra prikladnim za ostvarenje datog indikatora, ili komponente.

Škole, prosvjetni inspektori i stručni savjetnici će dobiti primjerak Instrumentarija za vrednovanje i samovrednovanje u štampanom i elektronskom obliku.

Članovi Radne grupe i Agencija preporučuju da škola proslijedi Instrumentarij za vrednovanje osoblju škole, kako bi se upoznali sa sadržajem dokumenta. Nakon toga treba održati obuku osoblja na radnom mjestu, tako da se može razgovarati o pitanjima koja se odnose na dogovoreni operativni plan, primjenu i praksu u pogledu interkulturalnosti i inkluzije. Takođe, škola treba pripremiti plan za primjenu Instrumentarija za vrednovanje, te imenovati odgovorne uposlenike, uz određivanje vremenskog okvira za obavljanje aktivnosti. Iako se Instrumentarij može koristiti selektivno, u odnosu na pojedinačne indikatore, predviđeno je da škola uradi cjelokupno vrednovanje u roku od godinu od dana uvođenja dokumenta u praksu.

Sistem ocjenjivanja

Dati su deskriptori koji vam mogu pomoći u ocjeni. Ocjene 1, 2 i 3 odnose se na sljedeće kriterije:

1. Sigurni smo u mjere koje je škola poduzela u odnosu na ovaj indikator ; u potpunosti smo primijenili sve komponente u ovoj oblasti, a ono što je urađeno bilo je uspješno u smislu ostvarenja ciljeva, i na djelotvoran način praćeno i vrednovano shodno datim ključnim komponentama.
2. Kada je riječ o ovom indikatoru, škola je djelimično sprovela aktivnosti , ali postoji svijest o nedostacima i na koji način se mogu otkloniti.
3. Vrlo malo je urađeno kad je riječ o ovoj oblasti, i škola zaista nije spremna, u ovoj fazi, na bilo kakve aktivnosti. Međutim, postoji saznanje da treba raditi na identifikaciji i poboljšanju prioriternih aktivnosti u doglednoj budućnosti.

Preporuka

Radna grupa i Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje preporučuju Instrumentarij za vrednovanje i samovrednovanje uposlenima u školi, prosvjetnim inspektorima i stručnim savjetnicima pri ministarstvu obrazovanja. Također, Instrumentarij se može koristiti u svrhu eksternog vrednovanja od strane pedagoških zavoda/Zavoda za školstvo, i ministarstava prosvjete/ obrazovanja. Uvjereni smo da će primjena Instrumentarija biti u skladu sa profesionalnim načelom dobre prakse. Agencija očekuje objektivne povratne informacije o primjeni Instrumentarija od pomenutih učesnika kako bi se uradila analiza ove inicijative u trećoj godini korištenja dokumenta.

Instrumentarij za evaluaciju škole u oblasti interkulturalnog i inkluzivnog obrazovanja

Obrazac sa podacima o školi

1.	Naziv škole						
2.	Zvanični referentni broj škole						
3.	Ime i prezime direktora						
4.	Adresa škole						
5.	Telefonski broj	Broj faksa			E-mail adresa		
6.	Adresa web stranice, ako je bitna						
7.	Vrsta škole						
8.	Starosna dob učenika	Najmlađi				Najstariji	
9.	Broj upisanih učenika	Djevojčice		Dječaci		Ukupno	
10.	Ime i prezime predsjednika Školskog odbora				Telefonski broj predsjednika Školskog odbora		
11.	Broj zvanično registrovanih učenika sa posebnim potrebama u učenju	Djevojčice		Dječaci		Ukupno	
12.	Broj učenika kojima je maternji jezik jezik manjina	Djevojčice		Dječaci		Ukupno	
13.	Broj osoblja uposlenog u školi	Uposlenica		Uposlenika		Ukupno	
14.	Broj nastavnika	Nastavnica		Nastavnika		Ukupno	
15.	Broj ostalog plaćenog osoblja (uključujući asistente u razredu/asistente nastavnika, savjetnike i druge stručnjake itd.)	Nastavnica-pomoćnica		Nastavnik - pomoćnik		Ukupno	
16.	Ime i prezime domara				Telefonski broj domara		

Pripadnost jednom od konstitutivnih naroda BiH	Djevojčice	Dječaci	Žene	Muškarci
Bošnjaci				
Hrvati				
Srbi				
Nacionalne manjine ³ Dodati polje i podatke za svaku od nacionalnih manjina, čiji je pripadnik/ca evidentiran u školi				

³ http://bs.wikipedia.org/wiki/Bosna_i_Hercegovina Nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini: Albanci, Crnogorci, Česi, Italijani, Jevreji, Jugosloveni, Mađari, Makedonci, Nijemci, Poljaci, Romi, Rumuni, Rusi, Rusini, Slovaci, Slovenci, Turci, ostali

<i>Pripadnost etničkoj i kulturnoj grupi učenika u školi</i>	<i>Djevojčice</i>	<i>Dječaci</i>	<i>Ukupno</i>
Bošnjaci			
Hrvati			
Srbi			
Albanci			
Crnogorci			
Rusini			
Turci			
Jugosloveni			
Romi			
Ostali			
Neopredijeljeni			

INDIKATOR 1

Usaglašeni operativni planovi, primjena i praksa u odnosu na interkulturalno i inkluzivno obrazovanje

Ključne komponente uspješne primjene i prakse

- 1.1. Škola ima usaglašen operativni plan u pisanoj formi, uvršten u godišnji plan rada, koji pojašnjava primjenu interkulturalnog i inkluzivnog odgoja i obrazovanja, i koji podržava direktor škole, osoblje na višim pozicijama i školski odbor.
- 1.2. Smisao plana interkulturalnog i inkluzivnog odgoja i obrazovanja je jasan direktoru i osoblju škole, kao i članovima školskog odbora.
- 1.3. Plan naglašava interkulturalni i inkluzivni pristup odgoju i obrazovanju, kao obrazovanje za raznolikost, obuhvatajući školu u cjelini
- 1.4. Plan je rezultat opsežnog savjetovanja sa osobljem, članovima školskog odbora, učenicima, roditeljima, i lokalnom zajednicom
- 1.5. Plan sadrži zahtjeve i kriterije za periodično praćenje i vrednovanje, uključujući grupe učenika različite rodne i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, vjeroispovijesti, posebnih potreba i jezika.
- 1.6. Plan sadrži argumente utemeljene u zakonu i praksi u odnosu na interkulturalno i inkluzivno obrazovanje i odgoj
- 1.7. U planu je utvrđeno na koji će način škola promovirati, poštivati i obilježavati etničku, kulturnu, vjersku i jezičku raznolikost
- 1.8. U planu se konkretno navodi da je škola inkluzivna, sve rodne, etničke, vjerske i jezičke grupe, i djeca sa posebnim potrebama
- 1.9. Plan, i značaj koji mu se pridaje, navedeni se u školskoj brošuri i na web stranici škole
- 1.10. Plan podrazumijeva redovan proces revizije, uz određivanje vremenskog okvira
- 1.11. Interkulturalnost i inkluzija su uvršteni u sve usaglašene operativne planove škole, uključujući predmete u nastavnom planu i programu
- 1.12. Plan obuhvata pojedinosti koje se odnose na definiciju rasizma, netolerancije, netrpeljivosti i međunacionalnog uznemiravanja, kao i način na koji će škola rješavati, evidentirati i prijavljivati incidente rasističkog uznemiravanja, uz objašnjen postupak rješavanja žalbe koja se odnosi na ovu vrstu incidenata.

Molimo da navedete dokaz o postojanju plana i njegovoj primjeni na nivou ustanove

Plan i aktivnosti koji se navode treba da potkrepljuje, kao dokaz usklađenosti sa komponentama, dokumentacija koju mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora

-

Unesite ocjenu 1, 2, ili 3 u okviru evaluacije

Navedite naredne prioritete djelovanja

-

Deskriptori koji mogu pomoći u ocjeni

1. Izrađen je, u pisanoj formi, usaglašeni operativni plan, u vlasništvu kolektiva škole, i određeno je osoblje, na višim pozicijama, koje će biti odgovorno za njegovu primjenu. Škola prati i evaluira interkulturalne i inkluzivne planove tako što sprovodi periodičnu ocjenu svih grupa učenika, podrazumijevajući grupe učenika različite rodne i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, posebnih potreba i jezika, u pogledu pristupa, pohađanja nastave i školskih postignuća. Rezultati ovih ocjena dovode do odgovarajućih akcija s ciljem prevazilaženja razlika u postignućima učenika.
2. Škola nema pisani usaglašeni operativni plan, ali uprava škole ima svijest o značaju interkulturalnog i inkluzivnog obrazovanja i odgoja, i nastoji sprovesti najvažnije principe. Škola, zapravo, nema dovoljno vremena, niti resursa, kako bi poklonila veću pažnju praćenju i vrednovanju plana. U školi tvrde da se čini da je većina učenika i roditelja zadovoljna radom škole.
3. U školi se iskazuje malo znanja, ili razumijevanja kad je riječ o interkulturalnosti ili inkluziji u obrazovanju i odgoju, ali postoji zainteresovanost da se sazna više o tome, i da se reaguje na konstruktivan način u narednom periodu. Postoji svijest da je potrebno uraditi mnogo više u pogledu sprovođenja navedenih komponenti, ali škola ima druge prioritete u ovom trenutku, i nije spremna za to.

INDIKATOR 2

Vođenje i upravljanje u odnosu na interkulturalno i inkluzivno obrazovanje i odgoj

Ključne komponente uspješne primjene i prakse

- 2.1. Direktor škole i osoblje na višim pozicijama se trude da svakog pojedinca ohrabre i da se svi osjećaju dobrodošli
- 2.2. Direktor škole, i imenovani član osoblja, preuzimaju ukupnu odgovornost za implementaciju usaglašenog operativnog plana za interkulturalno i inkluzivno obrazovanje i odgoj, uz opis posla u pisanoj formi
- 2.3. Školska administracija ima tačan, ažuriran profil statusa svojih učenika, osoblja i članova Školskog odbora u pogledu rodne i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, vjeroispovijesti i jezika, i ti podaci se koriste za identifikaciju, unaprijeđivanje interkulturalnosti i inkluzije
- 2.4. Direktor škole je u potpunosti informisan o teoriji i praksi interkulturalnog i inkluzivnog obrazovanja i odgoja i osigurava da su svi ostali ključni sudionici u životu i radu škole u cijelosti upoznati sa relevantnim pitanjima, i da se u tu svrhu razvija i koristi odgovarajući odabir tehnika komunikacije uključujući: školsku brošuru, web stranicu škole, oglasne table u školi, publikacije, letke, izložbe, obuke, sastanke, kućne posjete i snimke na DVD i audio kasetama, itd.
- 2.5. Članovi nastavnog osoblja mogu ispoljiti relevantne aktivnosti u pogledu interkulturalnosti i inkluzije u okviru svog područja odgovornosti i predmeta, što treba da se evidentira u njihovom godišnjem planu i ocjeni učinka, odnosno, ostvarenog rezultata
- 2.6. Članovi Školskog odbora su u potpunosti upoznati sa relevantnim pitanjima, a jedan član je imenovan kao osoba koja ima ukupnu odgovornost u pružanju podrške i saradnje u praćenju i vrednovanju indikatora inkluzivnog i interkulturalnog obrazovanja koje sprovodi škola. Direktor, ili član osoblja na višim pozicijama, koji je zadužen za inkluziju i interkulturalno obrazovanje, redovno šalje izvještaje Školskom odboru.
- 2.7. Postojeći godišnji školski plan obuhvata sažetak praćenja i vrednovanja politike o interkulturalnom i inkluzivnom obrazovanju i odgoju, detaljno navodeći prioritete za narednu godinu i vremenskim okvir.

Molimo da navedete dokaz o postojanju plana i njegovoj primjeni na nivou ustanove

Plan i aktivnosti koji se navode treba da potkrepljuje, kao dokaz usklađenosti sa komponentama, dokumentacija koju mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora

-

Unesite ocjenu 1, 2, ili 3 u okviru evaluacije

Navedite naredne prioritete djelovanja

-

Deskriptori koji Vam mogu pomoći u ocjeni

1. Direktor škole ima jasnu viziju i daje prioritet efikasnoj provedbi usaglašenog operativnog plana , osiguravajući da, putem vlastite obuke i obuke svojih kolega, uključujući članove Školskog odbora, cijela škola bude u potpunosti upoznata sa obrazovnim značajem interkulturalnog i inkluzivnog obrazovanja i odgoja. Takođe, vodi računa da o tome budu upoznati svi ključni sudionici u životu i radu škole, uključujući učenike, njihove roditelje i lokalnu zajednicu. Razredni, i predmetni nastavnici, planiraju primjenu plana tokom svakodnevnih, uobičajenih aktivnosti i rada u školi. Školski odbor je upoznat s tim i aktivan je u saradnji, kao važan prijatelj škole u pogledu ovih pitanja. Pisane i govorne poruke od strane škole, uz ponašanje svih odraslih članova školske zajednice i djece, pokazuje jasno razumijevanje, zalaganje i predanost za značaj samopoštovanja, povjerenja i pouzdanosti u ličnom i grupnom etničkom i vjerskom identitetu i njegovanju poštivanja porijekla, uključujući maternji jezik. Direktor škole i osoblje imaju visoka očekivanja u odnosu na pojedince i grupe, bez obzira na njihovu rodnu pripadnost, postojanje posebnih potreba, etničku pripadnost, kulturno porijeklo, vjeroispovijest i jezik.
2. Vizija i pravac koji slijedi škola je inkluzivan, a u nekim predmetnim oblastima nastavnog plana i programa provode se aktivnosti na promovisanju interkulturalnog razumijevanja na način da učenici uče i o onim kulturama koje nisu njihove. Neki nastavnici su prošli obuku na radnom mjestu i izrazili interes za politiku interkulturalnog i inkluzivnog obrazovanja i odgoja.
3. Škola treba da identifikuje prioritete za implementaciju interkulturalnog i inkluzivnog obrazovanja i odgoja, premda u školi priznaju da su dužni to uraditi. Čini se, da se u viziji škole koju ima direktor, ignoriše potreba da se svi učenici osjete posebnim, da osjete da su uključeni, prihvaćeni, da su dio te zajednice, kao i potreba razumijevanja i poštivanja različitosti. Članovi školskog odbora nemaju razumjevanje u odnosu na ta pitanja.

INDIKATOR 3

Stvaranje interkulturalnog i inkluzivnog okruženja – školska zajednica

Ključne komponente uspješne primjene i prakse

- 3.1. Cjelokupna zajednica škole zalaže se da osigura da se u prvom, i svim kasnijim kontaktima, sa svakom osobom, naročito sa djecom, pojedinac ohrabri, te da mu se pruži iskrena dobrodošlica bez obzira na dob, rodnu i etničku pripadnost, kulturno porijeklo, jezik kojim pojedinac govori, posebne potrebe, i nacionalni identitet.
- 3.2. Kompletna unutrašnja i vanjska komunikacija na svim nivoima nastoji promovisati filozofiju i principe škole, a u kojima se pojedincu nastoji pružiti ohrabrenje, otkloniti sumnje i pokazati iskrena dobrodošlica
- 3.3. Poduzete su aktivnosti da informacije o životu i radu škole budu dostupne svima, bez obzira na rodnu ili etničku pripadnost, kulturno porijeklo, jezik, pismenost, i posebne potrebe
- 3.4. Poduzete su sve aktivnosti da se osigura prilikom informacija od roditelja i učenika o školi, da se ta mišljenja ozbiljno uvažavaju, te da se odgovor škole jasno dostavi i saopći i roditeljima i učenicima
- 3.5. Članovi Školskog odbora, ličnim i zajedničkim stavom, prihvataju i promovišu interkulturalnu i inkluzivnu politiku škole
- 3.6. Šira školska zajednica upoznata je sa cjelovitim, usaglašenim operativnim planom o interkulturalnosti i inkluziji, njegovoj primjeni, uz uvažavanje mišljenja te zajednice
- 3.7. Interkulturalnost i inkluzija se redovno ističu kao dio programa rada vijeća roditelja učenika, kao obaveza u školama u Bosni i Hercegovini
- 3.8. U etičkom kodeksu škole, promovise se inkluzija, interkulturalni dijalog, razumijevanje i tolerancija, i ističe se na uočljivim mjestima u različitim dijelovima škole, a po potrebi na svim jezicima te lokalne zajednice
- 3.9. Na oglasnoj tabli u ulaznom holu škole postavljene su fotografije sa imenima svih članova osoblja škole
- 3.10. Cilj škole je da ostvari okruženje za učenje, u kojem će se učenici pripremati za život u multietničkom/multikulturalnom društvu, u kojem su prisutne razne vjeroispovijesti i jezici, i gdje je raznolikost standard i pravilo.

Molimo da navedete dokaz o postojanju plana i njegovoj primjeni na nivou ustanove

Plan i aktivnosti koji se navode, kao dokaz usklađenosti sa komponentama, treba da podržava dokumentacija koju mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora

-

Unesite ocjenu 1, 2, ili 3 u okviru evaluacije

Navedite naredne prioritete djelovanja

Deskriptori koji Vam mogu pomoći u ocjeni

1. Direktor škole i osoblje koje radi u školi pokazuje beskompromisnu predanost i zalaganje za provođenje i promociju usaglašenog operativnog plana koji se odnosi na interkulturalnost i inkluziju, dajući im prioritet. Evidencije o obuci osoblja pružaju dokaz o dosljednom programu obuke u kojem učestvuje maksimalan broj osoblja. Direktor i razredni nastavnici u godišnjem izvještaju navode pojedinosti iz prethodne prakse i daju naredne planove i ciljeve. Osoblje škole dočekuje posjetioce srdačnom dobrodošlicom, iskazujući poštovanje. Škola koristi medije kako bi saopćila informaciju o radu i dešavanjima u školi.
2. Pojedini nastavnici u školi uglavnom su svjesni značaja stvaranja i promovisanja interkulturalnog i inkluzivnog okruženja u školi. Šira zajednica i roditelji također uzimaju učešća, uz svjesnost da treba ostvariti sveobuhvatan aktivan pristup na nivou škole
3. U okolnostima koje vladaju u školi direktor i osoblje na višim pozicijama, smatraju da škola ima pravo što pridaje manji značaj planu za interkulturalno i inkluzivno obrazovanje, ali shvataju da se, u dogledno vrijeme, moraju riješiti ova pitanja, budući da je to zakonski uslov.

INDIKATOR 4

Stvaranje interkulturalnog i inkluzivnog okruženja u školskoj zgradi i učionicama

Ključne komponente uspješne primjene i prakse

- 4.1 Da bi bili sigurni da je škola inkluzivna ustanova, na prilazu školi i ulazu u školu istaknuta su obilježja sa jasnim imenom škole, napisana na različitim jezicima koji se govore u toj lokalnoj zajednici
- 4.2. Na glavnom ulazu u zgradu škole postavljen je vizuelno prijatan znak „Dobrodošli“ na jezicima te lokalne zajednice
- 4.3. U unutrašnjosti glavnog ulaza nalaze se jasni znakovi koji upućuju gdje se nalazi glavni ured i recepcija za posjetioce, na jezicima te zajednice
- 4.4. Ulazni dio škole, hodnici i stepenište, ukrašeni su na privlačan i ugodan način radovima učenika
- 4.5. U ulaznom dijelu škole, u hodnicima i na stepeništama nalaze se materijali i sredstva kao što su slike, poster, knjige, fotografije, rukotvorine, te fotografije i materijali o skorašnjim proslavama koje je organizovala škola ili zajednica, a koji svjedoče o značaju koji škola pridaje kulturnoj raznolikosti zastupljenoj u lokalnoj zajednici
- 4.6. U ulaznom dijelu škole, u hodnicima i na stepeništama nalaze se materijali koji svjedoče o značaju koji škola pridaje kulturnoj raznolikosti i inkluziji u Bosni i Hercegovini i u svijetu
- 4.7. Škola na razne načine upućuje i prenosi upadljive i dosljedne poruke, promovirajući raznolikost i inkluziju, uz naglasak da su rasizam, netolerancija, netrpeljivost i međunacionalno uznemiravanje zabranjeni
- 4.8. Škola bez odlaganja i aktivno djeluje na uklanjanju grafita i natpisa rasističkog, uvredljivog i pogrdnog sadržaja
- 4.9. Sve učionice pružaju ugodno i poticajno okruženje u kojem se nalaze sadržaji iz nastavnog plana i programa i u njima su istaknuti pohvaljeni pojedinačni i grupni radovi učenika; u učionici su prikazani u drugi sadržaji koji pobuđuju interes, pitanja i divljenje; prikazana su razredna pravila, osmišljena na demokratski način; i trajno su izloženi sadržaji koji odražavaju kulturnu i jezičnu raznolikost te zajednice, Bosne i Hercegovine i svijeta.

Molimo da navedete dokaz o postojanju plana i njegovoj primjeni na nivou ustanove

Plan i aktivnosti koji se navode, kao dokaz usklađenosti sa komponentama, treba da podržava dokumentacija koju mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora

-

Unesite ocjenu 1, 2, ili 3 u okviru evaluacije

Navedite naredne prioritete djelovanja

-

Deskriptori koji vam mogu pomoći u ocjeni

1. Postoji jasan dokaz da škola ozbiljno shvata i spoznaje kulturnu raznolikost i iskazuje je filozofijom, okruženjem i principima koji prožimaju školski prostor, zgrade i učionice. Napisi, znakovi, table i informacije o školi uključuju sve etničke i vjerske zajednice te njihove kulture i jezike. Vodi se računa da se izbjegne situacija u kojoj posjetilac osjeća nervozu i zbunjenost - posjetioци se uvijek iznova ohrabruju i umiruju simbolima koji su odraz njihovog kulturnog porijekla, naslijeđa i jezika. Također je prisutan dokaz da se vodi računa da obilježja i napisi u školi, i u učionicama, iskazuju poštivanje za interkulturalnost u zajednici i u svijetu. Također je evidentno da su obilježja osmišljena i postavljena uz uvažavanje estetskog kvaliteta. Učionice i ostali prostori za izvođenje nastave i učenje pokazuju dosljednu brigu i interes koji škola u cjelini ostvaruje u smislu interkulturalnog i inkluzivnog okruženja.
2. Uložen je vidljiv napor da se školske zgrade i učionice učine prostorom u kojem se posjetioци i učenici osjećaju dobrodošlo u najvećoj mogućoj mjeri, u tom smislu ovi su prostori ukrašeni živopisnim prikazom radova učenika. Na pojedinim mjestima u školi prikazani su sadržaji koji svjedoče o različitim etničkim, kulturnim i vjerskim grupama u svijetu, a nekada i u lokalnoj zajednici. Između ostalog, izloženi su primjeri koji veličaju ljudski rod, čovječnost i interkulturalnost. U učionicama se postavljaju radovi učenika tokom polugodišta i nužno ne odražavaju tekući napredak kroz nastavni plan i program. U školi se nalaze jasna obilježja i informacije za posjetioce, ali napisi na njima nisu na različitim jezicima.
3. Škola nastoji da stvori prijatno, čisto i uredno okruženje za učenike i osoblje. Učenički radovi obično su izloženi, ali se malo ili nimalo brige vodi o tome da se osigura da se svi učenici i njihovi roditelji osjete uključenim, prihvaćenim, i da se njihova kultura priznaje, cijeni i uvažava. Škola ima u planu da provede ove aktivnosti kada budu na raspolaganju finansijska sredstva. Škola vidi vrijednost u ovakvim i sličnim aktivnostima.

INDIKATOR 5

Nastavni plan i program: planiranje, organizacija, pristup, inkluzija, sadržaj i resursi

Ključne komponente uspješne primjene i prakse

- 5.1. Nastavni plan i program (NPP) se promišljeno planira kako bi se ispoštovala različitost učenika u pogledu nivoa prethodnog znanja, obrazovanja i postignuća, etničke pripadnosti, kulturnog i socijalnog porijekla, vjeroispovijesti, jezičkih i posebnih potreba u učenju, kao i različitih stilova učenja
- 5.2. Raspoređivanje učenika u razrede ili grupe za učenje organizuje se i priprema tako da učenici različitog porijekla i pripadnosti ne budu diskriminirani u odnosu na druge time što će biti nesrazmjerno zastupljeni zbog odabira koji se zasniva na nevažnim kriterijima etničke pripadnosti, kulturnog i socijalnog porijekla, vjeroispovijesti, jezika
- 5.3. NPP se planira tako da osigura prisustvo i promovisanje kulturne i jezičke raznolikosti u okviru nastavnih sadržaja i predmeta
- 5.4. U planiranju nastavnog plana i programa uzima se u obzir praćenje podataka o obrazovanju i postignućima od strane različitih grupa učenika, uključujući njihovu etničku i rodnu pripadnost
- 5.5. U planiranju nastavnog plana i programa treba osigurati da učenici sa posebnim potrebama u učenju imaju koristi od sprovođenja inkluzije u školi i da im se pruži odgovarajuća podrška
- 5.6. U planiranju nastavnog plana i programa osigurava se da jezička raznolikost učenika, odnosno činjenica da govore različitim jezicima, ne predstavlja prepreku jednakom pristupu nastavnom planu i programu, i da se za te učenike osigura dodatna jezička podrška
- 5.7. Nastavnim planom i programom osigurano je da se sadržaj oslanja na etničku pripadnost, kulturno porijeklo, uključujući historiju i naslijeđe svih učenika u školi, i da se raznolikost promoviše na način koji dopušta afirmativan lični i grupni identitet za sve grupe i pojedince zastupljene u toj školskoj zajednici
- 5.8. Nastavni plan i program uključuje razne vjerske praznike i, po potrebi, ti praznici su uvršteni u školski kalendar praznika i proslava
- 5.9. U nastavnom planu i programu se podržava i potiče jezička raznolikost u školi i zajednici i taj proces je inkluzivan za jezike manjina
- 5.10. Škola na aktivan način nastoji osigurati da nastavni plan i program sadrži sve potrebne elemente i informacije te da se oslanja na resurse koji doprinose interkulturalnom i inkluzivnom učenju, i koji odražavaju pozitivnu sliku u odnosu na etničke, kulturne, vjerske i jezičke grupe zastupljene u školi i zajednici, te u Bosni i Hercegovini i svijetu
- 5.11. Knjige i sredstva za izvođenje nastave i učenje se provjeravaju radi onemogućavanja pristrasnosti i predrasuda u pogledu rodne pripadnosti, kulturnog porijekla i vjeroispovijesti

- 5.12. Škola osigurava da se izvori, koji iskazuju rasističke elemente, seksističku i vjersku netoleranciju, i drugi potencijalno diskriminacijski materijal identifikuje i odbaci
- 5.13. Škola osigurava da knjige u biblioteci i zbirke knjiga u učionicama nemaju sadržaje pomenute u prethodnoj rečenici
- 5.14. Informacije i sadržaji u nastavnom planu i programu izvode se u odnosu na raznolikost kultura i vjera u lokalnoj školskoj zajednici
- 5.15. Nastavni plan i program se planira tako da osigura pristup predmetima za sve učenike, bez obzira na njihova različita vjerska uvjerenja i kulturnu osjetljivost
- 5.16. U NPP-u se nalaze sadržaji koji učenicima pomažu da shvate događaje iz historije koji se odnose na ugnjetavanje i tlačenje određenih grupa, uključujući Rome i crne robove iz Afrike
- 5.17. NPP obuhvata teme koje se odnose na nejednakost i društvenu nepravdu, koje se dovode u vezu i o kojima se vode rasprave
- 5.18. Putem školskog NPP učenicima se redovno pruža mogućnost da uživaju u kulturnim sadržajima i da stiču iskustva koja ih obogaćuju i upotpunjuju, uključujući obrazovne posjete izvan škole koje odražavaju i promovišu raznolikost
- 5.19. Škola, roditelji i zajednica pružaju veliki izbor vannastavnih aktivnosti za učenike, olakšavajući i potičući njihovo puno učešće, uključujući učešće onih učenika koji su možda izloženi kulturnoj izolaciji ili rasističkom uznemiravanju
- 5.20. Školski program vannastavnih aktivnosti se planira uz uvažavanje rodni razlika, etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, mogućih prepreka, i jezika, shodno interesima u školi i zajednici
- 5.21. Izvođenje aktivnosti za učenike jedne rodne pripadnosti smatra se opravdanim i prikladnim u slučajevima kulturne ili vjerske osjetljivosti
- 5.22. Škola nastoji da stvori jednaku zastupljenost učenika u svim školskim grupama i timovima
- 5.23. Program koristi stručnost, talente i resurse škole, roditelje i zajednicu kako bi se obogatila i proširila postojeće aktivnosti
- 5.24. Škola pomno prati učešće u vannastavnim aktivnostima s ciljem da se identifikuje neobjašnjena ili neopravdana razlika u pristupu, koja se odnosi na rodnu, etničku ili kulturnu grupnu pripadnost, odnosno, na grupu koja ima određene smetnje, ili govori određenim jezikom
- 5.25. Škola daje prioritet vannastavnim aktivnostima zbog uvažavanja raznolikosti, promovisanja povezanosti unutar zajednice i unapređenja neformalnog učenja i učeničkih postignuća
- 5.26. Vannastavne aktivnosti se planiraju uz dužno uvažavanje brige koju roditelji imaju u pogledu sigurnosti svoje djece i raspoloživosti sredstava za prevoz djece
- 5.27. Škola osigurava kontinuitet u pogledu nastavnog plana i programa prilikom premještanja učenika iz razreda ili grupe za učenje i prilikom prelaska u naredni nivo obrazovanja.

Molimo da navedete dokaz o postojanju plana i njegovoj primjeni na nivou ustanove

Plan i aktivnosti koji se navode, kao dokaz usklađenosti sa komponentama, treba da podržava dokumentacija koju mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora

-

Unesite ocjenu 1, 2, ili 3 u okviru evaluacije

Navedite naredne prioritete djelovanja

-

Deskriptori koji vam mogu pomoći u ocjeni

1. Izrada školskog NPP-a se dosljedno provjerava prema detaljnoj listi komponenti koje se odnose na interkulturalno i inkluzivno obrazovanje i odgoj. Provode se česte revizije sadržaja NPP-a kako bi se ocijenio njegov efekat na učenje. Podaci o stečenom znanju i postignućima se analiziraju u odnosu na etničku i kulturnu grupu u školi, rodnu pripadnost, i maternji jezik. NPP uvažava ove redovne analize. Sredstva, materijali, sadržaji i informacije potrebne za NPP, uključujući knjige, nabavljaju se prema kriterijima osiguranja pristupa materijalu za sve učenike, uključujući i one kojima maternji jezik nije opći jezik na kojem se izvodi nastava, učenike koji dolaze iz manjinskih kulturnih grupa, različite rodne pripadnosti, te učenike sa različitim potrebama u učenju, uključujući posebne obrazovne potrebe.
2. NPP se planira uglavnom u odnosu na ono što propisuje nadležno ministarstvo obrazovanja i kanton. Kada se ukaže prilika, sadržaj se nastoji učiniti inkluzivnim tako što će se osigurati da materijal bude interkulturalan. Učenici se raspoređuju krajnje promišljeno i pažljivo, ali uvijek u najboljem interesu učenika. Prilikom nabavke novih knjiga i materijala za učenje, škola treba uzeti u obzir interese učenika, iskazujući na taj način inkluziju prema učenicima koji imaju različito kulturno porijeklo. U planiranju NPP-a obično se ne uzimaju u obzir podaci o stečenom znanju i postignutim vještinama različitih grupa učenika, premda nastavnici ulažu dosta truda da njihovi časovi budu zanimljivi i poticajni za većinu učenika.
3. Nastavnicima je, u velikoj mjeri, ostavljena sloboda da planiraju NPP po svom nahođenju, ali uz odgovornost da uključe kulturalna pitanja. U osnovi, postoji opća podrška i poticaj u ovom smislu, ali ni direktor, ni viši koordinatori za nastavni plan i program /predsjednici aktiva ne prate taj proces. Učenici su podijeljeni u grupe na osnovu sposobnosti, ali bez ocjene u pogledu raznolikosti, i bez ocjene da li je moguće da na pristup NPP-u utiče etnička, rodna i vjerska pripadnost, kulturno porijeklo, i jezik kojim govore. Škola potiče učenike da govore jezikom na kojem se izvodi nastava.

INDIKATOR 6

Nastava i učenje

Ključne komponente uspješne primjene i prakse

- 6.1. Plan časova i nastavne strategije odražavaju obrazovne potrebe na nivou svakog učenika, uključujući i djevojčice i dječake, kao i učenike iz grupa manjinske etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, grupe učenika koji govore određenim jezikom i različite su vjeroispovijesti
- 6.2. Nastava odražava stav da se svi učenici tretiraju na jednak način
- 6.3. Nastavne strategije redovno potiču učenike da sa svojim nastavnicima razgovaraju o postignutom uspjehu, ličnim ciljevima i predviđenom nivou usvojenog znanja
- 6.4. Časovi počinju upoznavanjem učenika sa nastavnim ciljevima
- 6.5. Plan časova redovno služi za praćenje i procjenu nivoa kojim doprinosi afirmaciji identiteta učenika, uključujući razlike na osnovu rodne, manjinske i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, jezika, i vjeroispovijesti
- 6.6. Plan časova za predmete redovno sadrži nastavne strategije koje imaju za cilj da otklone prepreke u učenju za učenike sa posebnim potrebama u učenju (diferencijacija i izmijenjena očekivanja u pogledu vremena), kao i za učenike čiji maternji jezik nije jezik na kojem se izvodi nastava u školi
- 6.7. U planu časova posebno se ističe lični, društveni, emotivni, i intelektualni razvoj
- 6.9. Nastava se planira prvenstveno s ciljem podrške usvajanju znanja od strane svih učenika, umjesto rigidnog insistiranja na pukoj realizaciji sadržaja iz nastavnog plana i programa
- 6.11. Uvod u čas služi kao poveznica između nastavnih ciljeva koji se odnose na prethodni rad, znanja ili iskustvo, pomažući učenicima da nastavu shvate kao trajni proces
- 6.12. Časovi se zasnivaju na raznim nastavnim strategijama, koje uključuju različite aktivnosti, kao rad u parovima i malim grupama, frontalnu nastavu, rješavanje problema, diskusije, prezentacije, pisanje, upotrebu informacijskih i komunikacijskih tehnologija, i medija
- 6.13. Nastava omogućava ravnomjerno korištenje nastavnih resursa na nivou razreda kako bi se svim učenicima osigurao potpun pristup nastavnom planu i programu
- 6.14. Časovi su organizirani na način da postavljeni zadaci i iskorišteni resursi služe podizanju nivoa svijesti i interesa za različite kulture i otklanjanju predrasuda i stereotipa

- 6.15. Nastavne aktivnosti i vođenje razreda uključuje poduzimanje pozitivnih mjera koje jačaju međusobno poštovanje i povjerenje kod učenika, bez obzira na rodnu pripadnost, sposobnost učenja, etničku pripadnost, kulturno porijeklo, vjeroispovijest, ili jezik
- 6.16. Nastavne strategije se redovno koriste u svrhu usvajanja i promoviranja različitih stanovišta, čime se učenici potiču na razmišljanje o stavovima koji su drugačiji od njihovih
- 6.17. Nastavne aktivnosti trebaju biti organizovane tako da učenici različitog porijekla i rodne pripadnosti rade zajedno
- 6.18. Nastavnici za svoje časove koriste resurse koji stimuliraju interkulturalne aktivnosti i koji su prilagođeni interesima i iskustvu učenika
- 6.19. Nastavne strategije imaju za cilj da svim učenicima pomognu u preuzimanju odgovornosti za samostalno učenje
- 6.20. Nastavne strategije potiču sve učenike na učešće u diskusijama i ostalim aktivnostima, uključujući i 'pitanja i odgovore'
- 6.21. Nastava pruža visoka očekivanja za sve učenike u razredu, bez obzira na njihove razlike u pogledu porijekla, i postojanje posebnih potreba u učenju
- 6.22. Nastavne strategije nude uzbudljiv proces učenja i omogućuju da svi učenici postignu kvalitetan napredak i iskuse prijatno i uspješno učenje

Molimo da navedete dokaz o postojanju plana i njegovoj primjeni na nivou ustanove

Plan i aktivnosti koji se navode, kao dokaz usklađenosti sa komponentama, treba da podržava dokumentacija koju mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora

-

Unesite ocjenu 1, 2, ili 3 u okviru evaluacije

Navedite naredne prioritete djelovanja

-

Deskriptori koji Vam mogu pomoći u ocjeni

1. Nastavnici pažljivo pripremaju časove i redovno ih provjeravaju u odnosu na plan provođenja interkulturalnog i inkluzivnog obrazovanja i odgoja na nivou škole. Pripremljene časove redovno provjerava pedagog i direktor, s tim da kriteriji za procjenu uključuju i interkulturalnost i inkluziju. Nastavnici vrednuju svaku pripremu vezanu za ishode u učenju, koji se ocjenjuju i provjeravaju u odnosu na ponašanje, motivaciju, odnose i uspjeh na obrazovnom planu, pojedinačno za učenike i grupe učenika, uključujući djevojčice i dječake, manjinske etničke, vjerske i jezičke skupine, kao i učenike sa posebnim potrebama u učenju. Pripremu časova prati i redovno samovrednovanje nastavnika. Priprema časova i nastavna strategija imaju trajni cilj da odražavaju inkluzivne i pozitivne različitosti unutar razrednih grupa, u odnosu na rodnu i etničku pripadnost, kulturu, jezik, vjeroispovijest i postojanje posebnih potreba u učenju. Nastavne strategije su fokusirane na pitanja koja se tiču inkluzivne prakse i uspjeha svih učenika.
2. Časovi se pažljivo pripremaju i ulaže se trud kako bi se omogućilo uključivanje svih učenika u nastavu, kao i da se u nastavni plan i program, prema potrebi, uvode elementi interkulturalnosti i raznolikosti. Razlike u pogledu ishoda učenja najčešće se tretiraju kao posljedice različitih individualnih sposobnosti, a analiza nakon časova, odnosno, učenja više se odnosi na zastupljenost nastavnog plana i programa, i ponašanje, nego na uporedbu podataka do kojih se došlo procjenom pojedinih učenika i grupa učenika. Pošto je različitost u našoj školi slabo izražena, u školi vlada mišljenje da su neki drugi prioriteti važniji. Standardi su relativno visoki, a djeci se nudi ugodno i uspješno obrazovanje. Većina roditelja je zadovoljna nastavom u školi, kao i uspjehom svoje djece.
3. Priprema časova je isključiva obaveza nastavnika, i premda je uprava škole svjesna važnosti politike interkulturalnog i inkluzivnog obrazovanja, pažnja se posvećuje drugim djelatnostima, ali postoji nada da će veći broj nastavnika kroz nastavu povremeno uvoditi teme o multikulturalnosti. Osoblje na višim pozicijama ne vrši praćenje ovog procesa, ali se to planira u budućnosti.

INDIKATOR 7

Ocjenjivanje i standardi koji se odnose na usvajanje znanja i podataka

Gljučne komponente uspješne primjene i prakse

- 7.1. Metode i materijali koji se u školama koriste za praćenje usvajanja znanja od strane učenika, i njihovog, uspjeha redovno se provjeravaju, u odnosu na postojanje potencijalnih kulturoloških i religijskih predrasuda
- 7.2. Metode i materijali koji se u školama koriste za praćenje usvajanja znanja od strane učenika i njihovog uspjeha redovno se provjeravaju u smislu nenamjernog diskriminisanja učenika čiji maternji jezik nije jezik na kojem se izvodi nastava u školi
- 7.3. Kada je to moguće, učenici se ocjenjuju i pruža im se pomoć na njihovom maternjem jeziku
- 7.4. Podaci u okviru ocjenjivanja, koji se koriste za pravljenje grupa učenika, otvoreni su i temelje se isključivo na objektivnim obrazovnim kriterijima
- 7.5. Ocjenjivanje služi kao izvor informacija i utiče na planiranje časova, raspoređivanje učenika i potrebnu diferencijaciju
- 7.6. Podaci u okviru ocjenjivanja se redovno prikupljaju u svrhu informisanja učenika o njihovom uspjehu i načinima da postignu bolji rezultat, i u svrhu informisanja roditelja o uspjehu njihovog djeteta
- 7.7. Škola je uvela razrađene strategije rješavanja pitanja neobjektivne nejednakosti u odnosu na ishode učenja za grupe učenika čiji su članovi različite rodne i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, vjeroispovijesti, posebnih potreba ili jezičke grupe, uz postavljanje ciljeva u svrhu njihovog uklanjanja
- 7.8. Učenicima je omogućeno da se redovno uključuju u ocjenjivanje i komentarišu proces učenja
- 7.9. Podaci u okviru ocjenjivanja se formalno pohranjuju na odgovarajući način i dostupni su svima na uvid, uključujući i roditelje
- 7.10. Podaci u okviru ocjenjivanja, u vidu testa za grupu, razred ili zajedničku grupu, odnosno, rezultati provjere znanja analiziraju se po grupama čiji su članovi različite rodne i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, vjeroispovijesti i jezika
- 7.11. Podaci do kojih se došlo putem ovih analiza koriste se u svrhu planiranja na svim nivoima upravljanja: godišnjim planovima direktora, škole i nastavnika, uključujući nastavni plan i program, planiranje časova, obuku i prioritete za raspoređivanje resursa
- 7.12. Ocjenjivanje učenika se prati po grupama čiji su članovi različitog rodne i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, vjeroispovijesti, jezika, i osobe sa posebnim potrebama
- 7.13. Škola koristi podatke kao ključni instrument za procjenu i osiguravanje jednakosti u pogledu ishoda za sve učenike, bez obzira na njihovo porijeklo, u smislu rodne i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, posebnih potreba, i jezika kojim govore

Dokaz o primjeni i praksi u okviru ustanove

Molimo da navedete dokaz o postojanju plana i njegovoj primjeni na nivou ustanove. Plan i aktivnosti koji se navode, kao dokaz usklađenosti sa komponentama, treba da podržava dokumentacija koju mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora

-

Unesite ocjenu 1, 2, ili 3 u okviru evaluacije

Navedite naredne prioritete djelovanja

Deskriptori koji Vam mogu pomoći u ocjeni

1. Uprava škole, na svim nivoima, uključujući nastavnike, redovno koristi podatke u okviru ocjenjivanja u svrhu prepoznavanja neobjašnjenih nejednakosti u pogledu ishoda učeničkog usvajanja znanja i ponašanja. U analizama se krivica ne pripisuje grupi učenika ili etničkom, kulturnom, vjerskom, ili jezičkom porijeklu, nego se neumorno traže objašnjenja u smislu politike na nivou škole i njenom provođenju u praksi. Škola koristi ovo ocjenjivanje u cilju praćenja i vrednovanja učinkovitosti politike inkluzivnog i interkulturalnog obrazovanja i odgoja na nivou škole.
2. Škola koristi ocjenjivanje s ciljem poboljšanja procesa nastave i učenja, kao i preciznog informisanja roditelja o uspjehu njihove djece. Kod školskog osoblja je prisutna nesigurnost u procesu korištenja praćenja podataka u okviru ocjenjivanja s ciljem postizanja ishoda za posebne grupe učenika čiji su pripadnici različite etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, vjeroispovijesti i jezika, i osjeća se potreba da im se pruži podrška i pomoć za otklanjanje profesionalne neodlučnosti.
3. U školi postoji nastojanje da se poboljša sistem ocjenjivanja i, premda se shvata važnost praćenja obrazovnih ishoda, znanje i resursi će, u tom smislu, biti iskorišteni u okviru dugoročnog cilja.

INDIKATOR 8

Upis učenika

Ključne komponente uspješne primjene i prakse

- 8.1. Škola na papiru, i u praksi, vodi računa da se pri upisu primjenjuje korektnost i pravičnost prema djeci u mjestu u kojem se nalazi škola, bez obzira na njihovu rodnu i etničku pripadnost, kulturno porijeklo, vjeroispovijest, društveno porijeklo, i jezik, uz upoznavanje zajednice o tome putem školske brošure, i drugih medija
- 8.2. Škola pomno nadzire proces provedbe plana upisa učenika kako bi se osiguralo da porodice koje nisu upoznate s obrazovnim sistemom u Bosni i Hercegovini ne budu u nepovoljnoj poziciji
- 8.3. Škola prati profil učenika koji se upisuju, i poredi ga sa profilom lokalne zajednice u odnosu na etničku pripadnosti, kulturno porijeklo, vjeroispovijest, posebne potrebe, društveno porijeklo, jezik, kao i razloge postojanja identificiranih nejednakosti
- 8.4. Škola poduzima mjere na planu otklanjanja identificiranih neobjektivnih prepreka, uključujući otvorenu, ili prikrivenu, pristranost i predrasude u tom procesu
- 8.5. Škole, čiji planovi upisa učenika podrazumijevaju odabir učenika putem intervjua, omogućavaju da se podaci o upisu provjere u odnosu na bilo kakvu potencijalnu pristranost i predrasudu u pogledu etničke pripadnosti/kulturnog porijekla, vjeroispovijesti, društvenog porijekla ili jezika
- 8.6. Škola poduzima mjere kako bi se osigurao upis učenika iz porodica koje su se doselile u lokalnu zajednicu ili koje privremeno borave u njoj, kao i za porodice koje su marginalizirane u društvu
- 8.7. Škola redovno organizuje doček i primanje novih učenika uz dobrodošlicu, uključujući usluge pomoćnika za višejezičnu podršku, kao i sistem 'udruženih prijatelja' i 'autobuskog stajališta' koji učenicima pomaže da preuzmu odgovornost za sklapanje prijateljstva i pruže podršku novim učenicima
- 8.8. Plan upisa učenika je otvoren i ima za cilj osigurati neometan pristup školi za svu djecu u lokalnoj zajednici

Molimo da navedete dokaz o postojanju plana i njegovoj primjeni na nivou ustanove

Plan i aktivnosti koji se navode, kao dokaz usklađenosti sa komponentama, treba da podržava dokumentacija koju mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora

-

Unesite ocjenu 1, 2, ili 3 u okviru evaluacije

Navedite naredne prioritete djelovanja

-

Deskriptori koji Vam mogu pomoći u ocjeni

1. Škola, na papiru i u praksi, ozbiljno pristupa usaglašenom operativnom planu upisa učenika koji se temelji na osiguravanju jednakih prilika za svako dijete u lokalnoj zajednici, mjestu, ili naselju koje želi pohađati školu. Javnost i lokalna zajednica su detaljno i otvoreno upoznati sa postupkom upisa učenika. Škola ulaže značajne napore da se predstavi kao institucija koja nudi dobrodošlicu novim učenicima, ne ispoljavajući ni prikrivenu, niti otvorenu, diskriminaciju.
2. Škola ima jasan plan upisa učenika, sprovodi ga objektivno, pokušavajući postići pravičnost. Postoji svijest da bi se moglo uraditi više da se lokalna zajednica uvjeri da škola predstavlja resurs dostupan svim članovima zajednice i da će novi učenici biti dočekani uz dobrodošlicu i postići iste rezultate kao i ostali učenici u školi, bez obzira na razlike u rodnoj i etničkoj pripadnosti, kulturnom porijeklu, vjeroispovijesti, jeziku, i posebnim potrebama
3. Škola ima problem sa brojem upisnih mjesta za učenike, ali nastoji biti pravična u pogledu plana upisa učenika. Nije urađena analiza profila učenika u smislu rodne i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, posebnih potreba, vjeroispovijesti, i jezika, ali škola pokušava voditi inkluzivnu politiku. Postoji svijest o tome da moderna profesionalna praksa treba biti posvećena pitanjima jednakosti i, kada u budućnosti bude dovoljno resursa i prilika za obuku, škola će ih pokušati iskoristiti, u dopuštenom vremenskom roku.

INDIKATOR 9

Prisustvo učenika u školama

Ključne komponente uspješne primjene i prakse

- 9.1. U pravilnicima i statutu škole jasno su navedeni propisi o prisustvu učenika u školi, a sažetak tih pravila nalazi se u školskoj brošuri i ostalim medijima
- 9.2. Učenici i roditelji redovno su obaviješteni o datumu početka i završetka polugodišta, pri čemu se koriste mediji, i prikladni višejezični tekstovi
- 9.3. Tokom redovne komunikacije sa učenicima i roditeljima naglašava se važnost i potreba za tačnošću u pogledu prisustvovanja nastavi
- 9.4. Škola redovno prati prisustvo učenika u odnosu na pripadnost grupama koje se razlikuju na osnovu rodne i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, vjeroispovijesti, društvenog porijekla i jezika, a nejednakosti se identificiraju i analiziraju
- 9.5. Škola, u saradnji s roditeljima i učenicima, poduzima mjere u vezi sa nedovoljnim prisustvom, ili odsustvom, pojedinaca ili grupa učenika, sa nastave
- 9.6. U skladu sa resursima, škola poduzima prikladne mjere za otklanjanje smetnji koje negativno utiču na prisustvo, uključujući strah roditelja koji je povezan sa sigurnošću djece na cestama, lošim javnim prijevozom, i zlostavljanjem na etničkoj osnovi.
- 9.7. Redovno se prati poštivanje zakonske obaveze roditelja da djecu šalju u školu, u cilju osiguranja jednakog tretmana za sve grupe unutar lokalne zajednice čiji se članovi razlikuju na osnovu rodne i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, vjeroispovijesti, i jezika
- 9.8. Školski propisi i politika u oblasti prisustva na nastavi moraju ponuditi poseban tretman za učenike koji imaju pravo odsustvovanja s nastave tokom vjerskih praznika
- 9.9. Škola poduzima mjere kako bi osigurala da učenici koji odsustvuju s nastave tokom vjerskih praznika budu informisani o nastavnim sadržajima koje su propustili i da im se pruži prilika da nadoknade propušteno
- 9.10. U slučaju nezadovoljavajućeg prisustva učenika na nastavi, škola djeluje aktivno kako bi ojačala kontakt sa porodicom i ostvarila redovne posjete domu učenika

Molimo da navedete dokaz o postojanju plana i njegovoj primjeni na nivou ustanove

Plan i aktivnosti koji se navode, kao dokaz usklađenosti sa komponentama, treba da podržava dokumentacija koju mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora

-

Unesite ocjenu 1, 2, ili 3 u okviru evaluacije

Navedite naredne prioritete djelovanja

-

Deskriptori koji Vam mogu pomoći u ocjeni

1. Škola sprovodi fokusirani i usaglašeni operativni plan koji osigurava zadovoljavajuće prisustvo svih učenika na nastavi i vrši analize obrazaca prisustva na nastavi kako bi se otkrilo postojanje neobjašnjenih odstupanja među grupama, uključujući dječake i djevojčice, kao i grupe čiji su članovi manjinske etničke pripadnosti/kulturnog porijekla, ili govore određenim jezikom. U slučaju nezadovoljavajućeg prisustva ili odsustva pojedinaca ili grupe učenika na nastavi poduzimaju se odgovarajuće mjere, a sa roditeljima se uspostavlja blizak kontakt kako bi se osiguralo zadovoljavajuće i redovno prisustvo učenika na nastavi. Škola ozbiljno shvata probleme koji dovode do smanjenog prisustva učenika na nastavi i, u skladu sa svojim mogućnostima i poljem djelovanja, poduzima mjere u cilju smanjivanja posljedica takvog ponašanja. Iznimke u pogledu propisa za prisustvo učenika na nastavi moraju se predvidjeti u slučaju vjerskih praznika.
2. Škola vodi kvalitetnu evidenciju prisustva učenika na nastavi, ali ne vrši analizu podataka u smislu identifikovanja obrazaca koji se tiču posebnih grupa učenika, uključujući djevojčice i dječake, kao i manjinske grupe prema kriteriju etničke pripadnosti/kulturnog porijekla, vjeroispovijesti i jezika. Škola je postavila za cilj da što prije uvede tu praksu, uz prisutnu svijest da je to potrebno uraditi u bliskoj budućnosti.
3. Škola ulaže napore da poboljša nivo prisutnosti učenika na nastavi i posjeduje opće podatke koji mogu olakšati usklađivanje s postupcima izvještavanja. Učenici koji imaju nezadovoljavajuće prisustvo na nastavi prepuštaju su vanjskim institucijama koje se bave tim pitanjima. Školi bi dobro došlo savjetovanje po pitanju poduzimanja sofisticiranijeg pristupa podizanju nivoa prisustva učenika na nastavi i njegovom praćenju.

INDIKATOR 10

Ponašanje 1. Disciplina

Ključne komponente uspješne primjene i prakse

- 10.1. Etički kodeks škole je izložen na vidljivim mjestima u školi i učionicama, a učenici se često podsjećaju na ponašanje u skladu sa Etičkim Kodeksom
- 10.2. Učenici, zajedno s nastavnicima, rade na izradi kodeksa ponašanja, odnosno, pravilnika na nivou razreda, koji je kompatibilan sa školskim etičkim kodeksom i zasnovan na međusobnom poštivanju
- 10.3. Škola ima usaglašen operativni plan u pisanoj formi kojim tretira ponašanje učenika i detaljno objašnjava filozofiju škole, uključujući nagrade i kazne za učenike. U planu su navedene mjere za sprečavanje isključenja i prelaska u drugu školu
- 10.3. Opći pristup na nivou škole je da se kod učenika potiče samodisciplina putem razgovora
- 10.4. Redovni razgovori s učenicima se održavaju u cilju otklanjanja napetosti vezanih za ponašanje u razredu, uključujući međusobne odnose, u svrhu osiguranja skladnog društvenog okruženja
- 10.5. Škola se redovno savjetuje sa roditeljima i učenicima po pitanju ispravne primjene školske discipline
- 10.6. Škola prati dodjeljivanje nagrada i kazni i analizira podatke s ciljem identifikovanja neobjašnjenih odstupanja u njihovoj upotrebi, koji se mogu povezati sa rodnom i etničkom pripadnošću, jezikom, vjeroispovijesti i jezikom
- 10.7. Škola je, preko svojih programa stručnog usavršavanja, detaljno obaviještena o postojanju kulturoloških razlika u pogledu izražavanja emocija, uz prisutnu svijest da postupci za ispravljanje i razumijevanje neprihvatljivog ponašanja moraju odražavati ove razlike.
- 10.8. Svi odrasli članovi školske zajednice smatraju se odgovornim za pravila u ponašanju učenika
- 10.9. Škola ulaže veliki napor kako bi osigurala da učenici i osoblje znaju prepoznati rasistički i seksistički govor i ponašanje, uz svijest o neprihvatljivosti tih postupaka

Molimo da navedete dokaz o postojanju plana i njegovoj primjeni na nivou ustanove

Plan i aktivnosti koji se navode, kao dokaz usklađenosti sa komponentama, treba da podržava dokumentacija koju mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora

-

Unesite ocjenu 1, 2, ili 3 u okviru evaluacije

Navedite naredne prioritete djelovanja

Deskriptori koji Vam mogu pomoći u ocjeni

1. Škola ima pisani, i u praksi dokazani, usaglašeni operativni plan o ponašanju i disciplini i redovno razmatra ta pitanja sa učenicima i roditeljima. Nagrade i kazne se prate radi otkrivanja pristranosti u njihovoj upotrebi, i poduzimaju se mjere s ciljem otklanjanja identifikovanih odstupanja. Škola uključuje nastavnike i školsku zajednicu u proces oblikovanja ponašanja učenika, sprovodeći politiku koja je u potpunosti usklađena sa etičkim kodeksom.
2. Disciplina u školi je dobra i roditelji su zadovoljni općim pristupom. Škola uvijek dodjeljuje nagrade i kazne prema zaslugama i potrebama, ali je otvorena za nove ideje u pogledu praćenja potencijalne diskriminacije. Savjetovanje je dobrodošlo.
3. Disciplina u školi je dobra. Nema prigovora od strane učenika ili roditelja i škola funkcionše kao jedan skladan kolektiv. U školi smatraju da nema prikrivene diskriminacije, ali ne na osnovu analize podataka.

INDIKATOR 11

Ponašanje 2. Zlostavljanje/mobing

Ključne komponente uspješne primjene i prakse

- 11.1. Škola ima usaglašen operativni plan u pisanoj formi koji se odnosi na zlostavljanje i mobing, i njihovu prevenciju, jasno definišući pojam zlostavljanja
- 11.2. U školi se zlostavljanje i mobing smatraju narušavanjem fizičkog, emotivnog i mentalnog zdravlja pojedinca
- 11.3. Škola aktivno djeluje u smislu asocijalnog i rasističkog ponašanja, uključujući verbalno zlostavljanje, usmjereno prema pojedincu, bilo da se radi o učenicima, ili osoblju škole
- 11.4. Zlostavljanje i mobing su problemi o kojima se razgovara s roditeljima i učenicima i svi su upoznati sa strategijom za prevenciju i smanjenje broja slučajeva zlostavljanja i mobinga na najmanju moguću mjeru
- 11.5. Škola žrtvama zlostavljanja pruža odgovarajuću podršku, a sa zlostavljačima se postupa u skladu s disciplinskim pravilima unutar škole
- 11.6. Svi učenici znaju da ne smiju prikrivati zlostavljanje i da se nad njima vrši mobing u školi. Moraju imati pristup poznatoj odrasloj osobi od povjerenja sa kojom mogu razgovarati
- 11.7. Škola vodi detaljnu evidenciju o svim slučajevima zlostavljanja i mobinga koji se analiziraju u smislu otkrivanja neobjašnjenih odstupanja povezanih s grupama koje se razlikuju prema spolu, etničkoj pripadnosti/kulturnom porijeklu, posebnim potrebama ili jeziku
- 11.8. Škola detaljno istražuje svaki pojedinačni slučaj zlostavljanja i mobinga i poduzima adekvatne mjere u saradnji sa učenicima, roditeljima i zajednicom
- 11.9. Slučajevi pokazivanja rasne, seksističke i vjerske netolerancije se redovno prijavljuju članovima Školskog odbora, a zbirni podaci se koriste u kreiranju školske politike, upravljanja ponašanjem, i izradi nastavnog plana i programa
- 11.10. Sa učenicima i roditeljima se redovno vode razgovori o tome jesu li zadovoljni provođenjem i praksom u školi u pogledu zlostavljanja i mobinga
- 11.11. U školi su svjesni da su članovi osoblja osjetljivi na zlostavljanje, od strane svojih kolega i osoblja na višim pozicijama, te su u tom smislu predviđene procedure izvještavanja i savjetodavne pomoći

Molimo da navedete dokaz o postojanju plana i njegovoj primjeni na nivou ustanove

Plan i aktivnosti koji se navode, kao dokaz usklađenosti sa komponentama, treba da podržava dokumentacija koju mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora

-

Unesite ocjenu 1, 2, ili 3 u okviru evaluacije

Navedite naredne prioritete djelovanja

-

Deskriptori koji Vam mogu pomoći u ocjeni

1. Škola ima usaglašen operativni plan u pisanoj formi koji se odnosi na zlostavljanje i mobing, te djeluje aktivno u otkrivanju potencijalnih slučajeva zlostavljanja, uz prisutnu svijest o negativnim posljedicama. Škola i Školski odbor su putem praćenja podataka u potpunosti upoznati sa svim slučajevima zlostavljanja i mobinga koji su povezani sa rasnom, seksističkom i vjerskom mržnjom, i poduzimaju odgovarajuće mjere u skladu s tim. O zlostavljanju se redovno razgovara sa učenicima i njihovom roditeljima.
2. U školi su zadovoljni sa planom i praksom koja se odnosi na zlostavljanje i mobing, ali postoji svijest o tome da se mora prikupiti i analizirati više podataka kako bi se identifikovala sva odstupanja.
3. U školi smatraju da je prevencija zlostavljanja i mobinga manje važan prioritet, jer zlostavljanje nije česta niti zabrinjavajuća pojava. Ipak, postoji svijest o tome da je potrebno analizirati postojeću politiku i praksu i doći do kvalitetnijih i ažuriranih podataka.

INDIKATOR 12

Ponašanje 3. Prelazak u druge škole

Ključne komponente uspješne primjene i prakse

- 12.1. Škola ima jasno napisan i usaglašen operativni plan o prelasku učenika u druge obrazovne ustanove koji je u skladu sa mjerodavnim propisima ministarstva, odnosno, kantona, o čemu se obavještavaju roditelji putem školske brošure
- 12.2. Plan uvijek predviđa uključivanje roditelja u početnoj fazi u slučaju predloženog prelaska u drugu školu, ili kada je o njemu već odlučeno, i osigurava da roditelji razumiju taj postupak, uključujući i postupak ulaganja žalbe
- 12.3. Plan i praksa na nivou škole za prelazak u drugo odjeljenje, područnu školu ili drugu školu, a koji predstavlja zakonsku osnovu, tretira se kao krajnje rješenje o kojem se uvijek izvještava razredno i nastavničko vijeće, i Školski odbor
- 12.4. Škola djeluje aktivno kako bi spriječila navedene aktivnosti i pospješila politiku koja se tiče ponašanja učenika
- 12.5. Škola identifikuje učenika kojem prijeti premještanje u drugu školu i imenuje odgovarajućeg člana osoblja za njegovog mentora, u sklopu programa prevencije
- 12.6. Plan škole uključuje strategije dobre prakse, odnosno, prikupljanje podataka, kako bi se omogućilo da sve neobjašnjene nejednakosti na planu premještanja budu identifikovane i da se, u slučaju njihovog otkrivanja, poduzmu adekvatne mjere
- 12.7. Plan na nivou škole je jasan po pitanju stava da će svi pojedinci i sve grupe biti tretirane jednako, bez obzira na razlike po pitanju rodne i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, vjeroispovijesti, posebnih potreba, i jezika
- 12.8. Plan uključuje pravo učenika i roditelja da, u slučaju predložene ili realizirane mjere premještanja, koriste usluge advokata ili savjetnika
- 12.9. Škola poduzima pozitivne mjere kako bi osiguralo da se obrazovni dosije učenika prebaci u novu školu, u skladu sa uobičajenim pravilima
- 12.10. U slučaju težeg oblika neprihvatljivog ponašanja, koji zahtijeva prelazak u drugu školu u interesu sigurnosti svih učenika i osoblja, tim osoblja na višim pozicijama u upravi škole analizira moguće uzročne faktore, uključujući i identifikovanje potencijalnog osjećaja nezadovoljstva, frustracije i diskriminacije na nivou grupa.

Molimo da navedete dokaz o postojanju plana i njegovoj primjeni na nivou ustanove

Plan i aktivnosti koji se navode, kao dokaz usklađenosti sa komponentama, treba da podržava dokumentacija koju mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora

-

Unesite ocjenu 1, 2, ili 3 u okviru evaluacije

Navedite naredne prioritete djelovanja

-

Deskriptori koji Vam mogu pomoći u ocjeni

1. Škola ima plan usmjeren ka sprečavanju potrebe za prelascima učenika u druge škole. Pri tom se koristi širok spektar strategija, uključujući i angažovanje mentora. Roditelji se redovno i potpuno izvještavaju o svim aktivnostima. Osoblje na višim pozicijama u upravi škole nastoji analizirati ekstremne vidove neprihvatljivog ponašanja, koji sa sobom povlače mjeru prelaska u drugu školu tako što prate šta se dešava u školi, a ne u porodici. Postoji i kvalitetna baza podataka.
2. Škola pokušava spriječiti potrebu za prelascima učenika u druge škole i uvijek o tome obavještava roditelje. Postoji plan škole koji se čini funkcionalnim, ali još uvijek nije urađena analiza podataka o prelascima iz škole, s ciljem identifikovanja nepravilnosti u smislu nepravilnosti, ili nenamjerne diskriminacije.
3. U školi je evidentirano malo slučajeva visokih kazni i postoji svijest o tome da oni ne predstavljaju važan problem. Evidencija podataka postoji, ali se oni ne prezentiraju članovima Školskog odbora. Pretpostavlja se da nema diskriminacije, ali su u školi spremni uraditi analizu svoje politike u interesu promovisanja jednakosti.

INDIKATOR 13

Odgoj i društveni razvoj učenika

Ključne komponente uspješne primjene i prakse

- 13.1. Škola ima usaglašen operativni plan u pisanoj formi koji se tiče odgoja i društvenog razvoja učenika
- 13.2. Nastavnici i pomoćno osoblje imaju obavezu da djeluju u pravcu jačanja karaktera i samopouzdanja svakog učenika, kao i jačanja ponosa učenika u odnosu na etničku pripadnost, kulturno naslijeđe, porodicu, i vjerski identitet
- 13.3. Škola ima za cilj da aktivno uključi roditelje u proces jačanja učenikovog karaktera i društvenog samopouzdanja,
- 13.4. Škola djeluje aktivno u pružanju podrške i savjeta učenicima kojima je to potrebno, uzimajući u obzir sve lične potrebe koje se tiču statusa u odnosu na rodnu i etničku pripadnost, kulturno porijeklo, vjeroispovijest, posebne potrebe i jezik
- 13.5. Škola ulaže napor u pružanju podrške učenicima sa lošim uspjehom, ili onim učenicima koji su potencionalni nosioci lošeg uspjeha
- 13.6. Škola potiče učenike da poštuju jedni druge i pokazuju pozitivan stav prema različitostima, i da uče o drugim
- 13.7. Škola ulaže napor da osigura sigurno okruženje za sve učenike i njihove roditelje
- 13.8. Škola potiče i definiše sadržaj društvenog diskursa i interakcije na način da osigurava da se učenici, koji se razlikuju po rodnoj i etničkoj pripadnosti, kulturnom porijeklu, vjeroispovijesti, posebnim potrebama, i jeziku, zajedno igraju i rade u mješovitim grupama
- 13.9. Učenici se potiču i usmjeravaju da traže pomoć od nastavnika i ostalih odraslih članova školske zajednice u situacijama kada je pomoć potrebna njima, ili nekom drugom
- 13.10. Učenicima se ukazuje na primjer nastavnika, kako bi se naučili kako se cijeni jedan drugog, i radovati se tuđem uspjehu
- 13.11. Učenici se uvijek usmjeravaju i potiču na rješavanje sukoba sa drugim učenicima uz pomoć uključivanja nastavnika kao autoriteta, očekujući da će rješenje biti pravično
- 13.12. Učenici se savjetuju i potiču na zalaganje za druge osobe prema kojima se nepravično postupa
- 13.13. U školi se od učenika očekuje da preuzmu odgovornost za svoje učenje, uključujući i domaću zadaću
- 13.14. Zadana domaća zadaća ima jasne nastavne ciljeve koji su utemeljeni na nastavnom planu i programu a sami zadaci su prilagođeni različitim nivoima stečenog znanja, posebnim potrebama u učenju, i jezičkim sposobnostima
- 13.15. Zadana domaća zadaća je dovoljno jasna da omogući uključivanje i pomoć roditelja kada je to potrebno
- 13.16. Zadana domaća zadaća učenicima nudi izbor; učenici se mogu sami ocijeniti; zadaća se mora uraditi u realnom vremenskom roku; nudi mogućnost zajedničkog rada i, tamo gdje je to moguće, stavlja akcenat na korištenje informacija i resursa koji se mogu pronaći kod kuće i unutar porodice i zajednice
- 13.17. Domaću zadaću nastavnici ocjenjuju savjesno i učenici su obaviješteni o ocjenama bez nepotrebnog odlaganja

Molimo da navedete dokaz o postojanju plana i njegovoj primjeni na nivou ustanove

Plan i aktivnosti koji se navode, kao dokaz usklađenosti sa komponentama, treba da podržava dokumentacija koju mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora

-

Unesite ocjenu 1, 2, ili 3 u okviru evaluacije

Navedite naredne prioritete djelovanja

Deskriptori koji Vam mogu pomoći u ocjeni

1. Škola uvijek djeluje aktivno u odgoju učenika, i u društvenom razvoju, i ta oblast se u cijelosti tretira kao prioritet u svakom aspektu života i rada u okviru škole. Učenici se posmatraju i prate i školsko iskustvo se ocjenjuje na osnovu doprinosa odgoju i društvenom razvoju svakog učenika.
2. Škola smatra odgoj i društveni razvoj svojim prioritetom, ali se ta politika sprovodi bez plana i nedosljedna je. Za školu je obrazovni uspjeh važan prioritet, ali postoji svijest o tome da se može dodatno raditi na tom pitanju, i da se može ostvariti bliža saradnja sa roditeljima. Škola pozdravlja podršku, odnosno, savjetodavnu pomoć na ovom planu.
3. Škola stavlja naglasak na formalni nastavni plan i program, a roditelje i učenike smatra najodgovornijim za njihov odgoj i društveni razvoj. Ipak, u školi su svjesni i zainteresirani za ovaj aspekt izrade nastavnog plana i programa i, kada to resursi budu omogućavali, škola će poduzeti mjere da se bolje informiše o datoj problematici.

INDIKATOR 14

Roditelji i lokalna zajednica

Cljučne komponente uspješne primjene i prakse

- 14.1. Škola u svojoj brošuri jasno navodi da želi ostvariti blisko partnerstvo, zasnovano na uzajamnom poštivanju, sa roditeljima, odnosno, starateljima učenika u školi
- 14.2. Škola se javno obavezala da će roditelje/staratelje redovno informisati o uspjehu njihovog djeteta, te da će ponuditi cijeli spektar mogućnosti da se to i ostvari
- 14.3. Škola ulaže značajne napore da ostvari komunikaciju s roditeljima/starateljima koji govore jezicima manjina, ili imaju nizak nivo pismenosti
- 14.4. U školi se ulažu posebni i očevidni napori da se uspostavi veza s roditeljima/starateljima do kojih je teško doći i sa kojima održavaju slabe kontakte zbog nepovjerljivosti roditelja, ili njihove marginaliziranosti u društvu
- 14.5. U situacijama kada je uključivanje roditelja/staratelja otežano zbog postojanja jezičkih barijera, škola ulaže značajne napore da osigura prevodioca za jezike manjina
- 14.6. Škola pokušava omogućiti što više prilika da se roditelji/staratelji uključe u proces donošenja odluka koje se tiču škole, i života i rada u njoj
- 14.7. Škola redovno konsultuje roditelje, odnosno, staratelje po pitanju prikladnih termina za održavanje sastanaka i konsultacija, te ostalih školskih okupljanja
- 14.8. Roditeljima, koji ne mogu prisustvovati zakazanim okupljanjima u smislu vremena i mjesta održavanja, nude se alternativni termini
- 14.9. Škola vodi detaljnu evidenciju o prisustvu roditelja na roditeljskim sastancima/konsultacijama i ti podaci se analiziraju radi identifikovanja neobjašnjenih nejednakosti u pogledu prisustva unutar grupa čiji se članovi razlikuju po rodnoj i etničkoj pripadnosti, kulturnom porijeklu, vjeroispovijesti i jeziku
- 14.10.Škola ima razumijevanja za potrebu da iskoristi ono što roditelji znaju o svom djetetu
- 14.11.Škola izražava zahvalnost roditeljima za njihovo ravnopravno učešće u radu škole, a roditelje iz zajednica manjina potiče na ulogu mentora i uzora za učenike
- 14.12.Škola potiče sve roditelje na aktivno učešće u procesu usvajanja znanja od strane njihovog djeteta i, kada je to prikladno, nudi pomoć u osiguravanju roditeljske podrške tokom učenja kod kuće
- 14.13.Roditeljima se u školi jasno stavlja na znanje da se njihove brige shvataju ozbiljno i da je cijela zajednica s tim jako dobro upoznata
- 14.14.Škola, s vremena na vrijeme, ispituje stavove zajednice o svom radu, uzimajući ih u obzir prilikom donošenja odluka o radu škole

- 14.15. Škola ima usaglašen operativni plan izgradnje produktivnog partnerskog odnosa sa organizacijama koje djeluju unutar lokalne zajednice, poput vjerskih institucija i lokalnih privrednih subjekata, uključujući one koje pripadaju manjinama i predstavljaju ih
- 14.16. Škola koristi stručne kapacitete, vještine i znanja ljudi i organizacija unutar zajednice, pri čemu se ravnopravno odnosi prema manjinama
- 14.17. U školi se koriste jezici manjina koje žive u lokalnoj zajednici, i to kao instrument uspostavljanja veze s manjinama
- 14.18. Zajednica potiče korištenje škole za vanškolske aktivnosti, kao igraonice u vrijeme raspusta i kada je prikladno
- 14.19. Škola se uključuje u aktivnosti zajednice, osiguravajući pri tom ravnopravan tretman svih grupa i organizacija unutar zajednice čiji se članovi razlikuju po etničkoj pripadnosti, kulturnom porijeklu, vjeroispovijesti i jeziku
- 14.20. Škola ulaže napor da pravilno odgovori na demografske promjene unutar zajednice

Molimo da navedete dokaz o postojanju plana i njegovoj primjeni na nivou ustanove

Plan i aktivnosti koji se navode, kao dokaz usklađenosti sa komponentama, treba da podržava dokumentacija koju mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora

-

Unesite ocjenu 1, 2, ili 3 u okviru evaluacije

Navedite naredne prioritete djelovanja

-

Deskriptori koji Vam mogu pomoći u ocjeni

1. U školi se produktivni partnerski odnos sa roditeljima tretira kao ključni faktor u postizanju boljeg uspjeha učenika. Škola ulaže napor da zauzme centralno mjesto unutar lokalne zajednice i djeluje odlučno na planu jačanja kohezije unutar nje. Škola pažljivo prati proces uključivanja roditelja s ciljem osiguravanja ravnopravnosti. Jedan od prioriteta je i uspostavljanje odnosa sa roditeljima na temelju međusobnog povjerenja.
2. Škola ostvaruje blisku saradnju sa roditeljima i pokušava uspostaviti korisne veze sa širom zajednicom. Prisustvo na roditeljskim sastancima je dobro, ali škola ne vodi evidenciju o tome koji roditelji/grupe ostvaruju redovno prisustvo. Škola detaljno informiše roditelje o svemu.
3. U školi se roditelji tretiraju kao važan faktor i prema njima se ophodi uz dužno poštovanje. Kontakti s roditeljima su redovni, ali se uglavnom organizuju po potrebi. Roditelji pružaju pomoć školi u malom broju, ili nikako, ali to je aspekt politike koji će biti preispitan u budućnosti, kada to vrijeme i resursi dozvole.

INDIKATOR 15

Osoblje: Zapošljavanje i kontinuirano profesionalno usavršavanje

Ključne komponente uspješne primjene i prakse

- 15.1. Škola, zajedno sa Školskim odborom, odlučno provodi zakonske propise iz oblasti zapošljavanja i nediskriminacije
- 15.2. Škola poštuje zakonske propise u vezi sa objavljivanjem konkursa za slobodna radna mjesta, opisi poslova i zahtjeva su jasni i eksplicitni, a kada je to moguće, dostupni su i na manjinskim jezicima, i ostalim jezicima koji se koriste unutar zajednice
- 15.3. Škola poduzima mjere koje osiguravaju da postupak odabira kandidata ne sadrži nijedan element pristrasnosti na temelju rodne i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, vjeroispovijesti, posebnih potreba i jezika
- 15.4. Škola prati strategiju odabira kandidata tako što prikuplja podatke o prijavama, listama kandidata koji su ušli u uži izbor, intervjuima i imenovanjima, u kontekstu rodne i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, posebnih potreba i jezika kandidata, a ti podaci se koriste za potrebe analize politike koja se tiče zapošljavanja i napredovanja
- 15.5. Škola nudi otvorene i jednake mogućnosti za napredovanje i poduzima mjere da se pozicije za napredovanje, i više pozicije, na adekvatan način usklade sa razlikama koje se odnose na porijeklo unutar školskog osoblja, i na nivou lokalne zajednice
- 15.6. Škola organizuje intervju, u kojima učestvuju više osoba, uz vođenje detaljnih zabilješki u svrhu moguće naknadne upotrebe
- 15.7. Kandidati se redovno obavještavaju u slučaju da ne zadovolje kriterije odabira, uz mogućnost dobijanja dodatnih informacija
- 15.8. Kandidati se redovno obavještavaju da se intervju temelji isključivo na kompatibilnosti njihovih vještina, znanja i iskustva sa zahtjevima za specifičnu poziciju
- 15.9. Osoblje, odnosno, Komisija za prijem novih uposlenika, zaduženo za odabir kandidata je kvalifikovano da osigura ravnopravnost tokom vođenja postupka i poništi mogućnost donošenja diskriminacijske odluke
- 15.10. Škola praktikuje pozitivnu diskriminaciju tako što potiče lica, koja su nedovoljno zastupljena među osobljem, manjinske rodne i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, vjeroispovijesti i jezika, da uzmu učešća u konkursu
- 15.11. Škola poduzima napore da politika objavljivanja konkursa odražava različitosti koje postoje na nivou zajednice u odnosu na jezik i pristup medijima
- 15.12. Škola nudi prilike za volontiranje u školi i prati prijem volontera prema kriteriju njihovog rodne i etničke pripadnosti, kulturnog porijekla, vjeroispovijesti, posebnih potreba, i jezika, kako bi identifikovala grupu koja je nedovoljno zastupljena u odnosu na profil lokalne zajednice
- 15.13. Škola ima usaglašen operativni plan u pisanoj formi i program kontinuiranog profesionalnog usavršavanja

- 15.14. Osoblje škole, uključujući i članove Školskog odbora, uživa jednake prilike u smislu profesionalnog usavršavanja, naglašavajući razvijanje vještina, znanja i svijesti o različitostima putem interkulturalnog i inkluzivnog odgoja i obrazovanja
- 15.15. Školski program profesionalnog usavršavanja odražava redovan i sistematski pristup koji stavlja naglasak na zajedničku nastavu i učenje; podršku učenicima sa posebnim potrebama u učenju; podršku učenicima čiji maternji jezik nije jezik na kojem se izvodi nastava u školi; izradu nastavnog plana i programa koji uzima u obzir i promoviše različitosti; i na vještine upravljanja ponašanjem koje se tiču borbe protiv rasizma, vjerske netolerancije, netrpeljivosti, međunacionalnog uznemiravanja , seksizma (uključujući i homofobiju), ismijavanja tjelesnih nedostataka te ostalih oblika zlostavljanja i diskriminacije
- 15.16. Primjeri učinkovite prakse u oblasti interkulturalnog i inkluzivnog obrazovanja, koji se registriraju tokom redovnog praćenja izvođenja nastave i ostalih aktivnosti u školi, koriste se u izradi programa profesionalnog usavršavanja za pojedince, grupe i cjelokupno školsko osoblje, uključujući i Školski odbor
- 15.17. Plan na nivou škole obuhvata i nediskriminacijska rješenja i postupke u slučaju pojave viška osoblja ili otpuštanja
- 15.18. Novim uposlenicima se srdačno pomaže u prilagođavanju školi i novom radnom ambijentu

Molimo da navedete dokaz o postojanju plana i njegovoj primjeni na nivou ustanove

Plan i aktivnosti koji se navode, kao dokaz usklađenosti sa komponentama, treba da podržava dokumentacija koju mogu dobiti na uvid svi ključni sudionici, uključujući inspektore, stručne savjetnike i članove Školskog odbora

-

Unesite ocjenu 1, 2, ili 3 u okviru evaluacije

Navedite naredne prioritete djelovanja

-

Deskriptori koji Vam mogu pomoći u ocjeni

1. Škola provodi politiku zapošljavanja koja je u potpunosti usklađena sa zakonom i principom jednakih prilika za sve. Pažljivo praćenje aktivnosti onemogućava pojavu nenamjerne, ili namjerne, diskriminacije tokom prijema novih lica u radni odnos. Profesionalno usavršavanje stavlja akcenat na pitanja koja se tiču različitosti.
2. U školi se, u potpunosti, primjenjuju zakonski propisi o zapošljavanju i nije prisutna svijest o postojanju diskriminacije. Profesionalno usavršavanje također ima status prioriteta, ali prioritet imaju kandidati sa boljim uspjehom. U školi postoji svijest o tome da se moraju uložiti veći napor u odnosu na pitanje jednakosti.
3. Škola postupa odgovorno po pitanju procedura zapošljavanja novog kadra. Pritužbi nema, a školi ne nedostaje kvalifikovanih nastavnika . Program profesionalnog usavršavanja je skroman po pitanju resursa i potreba. Škola je, na općem nivou dobro osposobljena za ispunjavanje svojih zakonskih obaveza, premda postoji svijest o potrebi uvođenja savremenih rješenja koja se tiču osiguravanja ravnopravnosti i primjene prakse antidiskriminacijske politike.

Učesnici u izradi Instrumentarija za vrednovanje i samovrednovanje osnovne škole (interkulturalno i inkluzivno obrazovanje):

Stručnu pomoć u izradi dokumenta pružili su Nedžada Faginović i Arthur R.Ivatts, stručnjaci za obrazovanje pri UNICEF-u, za Program MDG F Kultura za razvoj.

Voditeljica projekta: *Branka Popić, Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje*

Aneks 1

Članovi radne grupe:

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje: Branka Kovačević, Jasminka Nalo, Sanja Lulo, Stojan Ljolje

Ministarstvo civilnih poslova: Aida Durić, Almina Čibo, Jelena Vuković

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke: Edina Pezo, Ismet Strujo, Jasmina Oruč

Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske: Ivana Idžan, Ljubiša Rokić, Slavica Kuprešanin

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona: Minka Džafić

Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta Županije Posavske: Nada Dujković

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona: Alisa Jogunčić

Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona: Amela Avdić

Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Bosansko-podrinjskog kantona: Amira Borovac

Ministarstvo obrazovanja nauke, kulture i sporta Srednjobosanskog kantona: Esminka Burek

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona: Ignacije Radić

Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i sporta Hercegbosanske županije/Kantona 10: Mato Križanac

Odjeljenje za obrazovanje/Pedagoška institucija Vlade Brčko distrikta BiH: Milan Ljubojević, Ranko Nestorović

Republički pedagoški zavod Republike Srpske: Mira Grbić

Zavod za školstvo Mostar: Vesna Varunek

Pedagoški zavod Zenica: Ramajana Kukavica

Pedagoški zavod Tuzla: Hasib Hasanović, Ramiz Nurkić

Prosvjetno pedagoški zavod Sarajevo: Azemina Bogdanović, Dina Borovina, Indira Mešković

Pedagoški zavod Goražde: Salih Posvandžić

Udruženje roditelja u BiH: Senada Pepeljak

Udruženje srednjoškolaca u BiH: Adisa Hodžić, Aleksandar Popović, Esmir Omamović, Sandra Valetić

Predstavnici osnovnih škola BiH: Adela Krupalija, Irma Purković, Mirjana Knežević, Željka Vasović Tolj